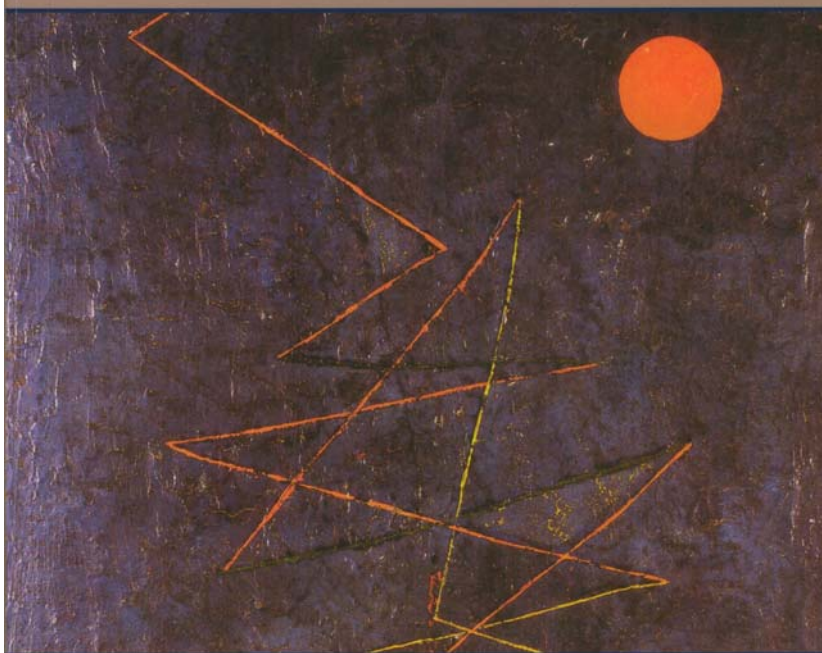

На път към Хайдегер

Съставители:
Владимир Градев, Морис Фадел

 НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

Мони Алмалех. Езикова бележка за думата *битие* (по повод на превода Д. Зашев на „Битие и време“ от М. Хайдегер). – В: На път към Хайдегер. Сборник по повод 80-годишнината от публикуването на „Битие и време“ и българския превод на книгата. Този сборник е в чест на Димитър Зашев по случай неговата 60-та годишнина. Съставители Вл. Градев, М. Фадел. Издателство на Нов български университет, София, 2010 , 43-46. 243 с.

ISBN 978-954-535-544-8.

ДЕПАРТАМЕНТ
“ФИЛОСОФИЯ И СОЦИОЛОГИЯ”

НА ПЪТ КЪМ ХАЙДЕГЕР

Сборник по повод 80-годишнината от
публикуването на “БИТИЕ И ВРЕМЕ” и
българския превод на книгата

Съставители:

Владимир ГРАДЕВ
Морис ФАДЕЛ

София
2010

 НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

Този сборник е в чест на Димитър Зашев по случай неговата 60-та годишнина.

Бележка от съставителите

Сборникът е свързан с едноименна конференция, състояла се на 18 юни 2007 г. в Нов български университет и организирана от департамент "Философия и социология".

В. Г., М. Ф.

© Издателство на Нов български университет
София 1618, ул. Монтевидео 21, стая 125

© Издателска изработка и предпечат: www.selektabg.com

ISBN: 978-954-535-544-8

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение <i>Владимир Граев</i>	5
------------------------------------	---

ПРЕВОДИ

Вместо преводачески послепис към “Битие и време” <i>Димитър Зашев</i>	21
--	----

Битие: един преводачески проблем (бележки към превода на “Sein” изобщо и на “Sein und Zeit” в частност) <i>Димитър Денков</i>	33
--	----

Езикова бележка за думата “битие” (по повод превода на Д. Зашев на “Битие и време” от М. Хайдегер) <i>Мони Алмалех</i>	43
---	----

Опит за “социолого-културулогичен” прочит на присъствието <i>Дмитрий Варзоновцев</i>	47
---	----

ПРОЧИТИ

Мартин Хайдегер: херменевтика на фактичността <i>Христо Тодоров</i>	55
--	----

Битието и обратът: от феноменология към фундаментална онтология (Бележки за Хайдегер) <i>Андрей Лешков</i>	77
---	----

Екзистенциална аналитика и феноменология на
привативността (бележки върху феноменологическия
метод на Хайдегер в периода около “Битие и време”)
Светлана Събева **89**

Хайдегер и проблемът за “традиционната” истина
Христо Гьошев **107**

Вулгарността на морала и правото съгласно
Хайдегеровата онтология на съвестта в “Битие и време”
Красимир Делчев **151**

Изначалното и последното
Иван Колев **169**

ХОРИЗОНТИ

Гръцкото разбиране за *tekhnē* във философията на
Мартин Хайдегер
Георги Гочев **183**

Пътят към езика според Хайдегер и Левинас
Мария Димитрова **201**

От Хайдегеровия към иранския екзистенциализъм във
философията на Анри Корбен
Велин Белев **215**

“Повест” на Далчев и проблемът за времето
Морис Фагел **221**

Димитър Зашев: P.S. **227**

ABSTRACTS **229**

ЗА АВТОРИТЕ **239**

Mony Almalech

Linguistic Notes on the Word Sein
(Concerning Dimitar Sashev's Translation of *Being and Time* by Martin Heidegger)

Mony Almalech stresses on the difficulties to translate the terminology of Martin Heidegger into Bulgarian or any other language. On the occasion of the Bulgarian translation of *Being and Time* by Dr. Dimitar Sashev, Almalech reminds the opinion of Heidegger that "being" has fuzzy meaning in the philosophy and that Heidegger asks what kind of unity underlies the multiplicity of uses of the term. Almalech claims that Bulgarian readers also are not prepared for the term *being* (*Sein*; *bitiue*). It is because the term *being* (*bitiue*) is not used in any of the dialects of the Bulgarian language despite the fact that the word is invented at IX-th century to denote the Biblical *Genesis*. In

230

Old and Current Bulgarian it means also *life, existing*. Almalech approves the work of Sashev as translator who keeps close to the method of Heidegger. That is why Sashev invented for *Dasein* – *бъгено-ето-на*. The conclusion of Almalech is that in the case of the works of Martin Heidegger it is not enough to learn Philosophy but also Etymology of our languages – a work that had been done by the translator Dimitar Sashev.

Езикова бележка за думата битие
(по повод превода на Д. Зашев на „Битие и време“ от М. Хайдегер)

Мони Алмалех

Готов ли е българският читател за професионалния превод на „Битие и време“ на Мартин Хайдегер? Този въпрос може да има няколко потенциални отговора. Тук аз ще се спра на две възможни посоки на разсъждения.

1. Според българския етимологичен речник думата *битие* означава *съществуване, живот* и тя отсъства във всички български диалекти – „В народните говори не се среща. В книжовния език е преминала от традиционния писмен език.“ (БЕР, т. I, с. 50). Този факт е доста фрапиращ. Макар че е въведена преди около тринадесет века в старобългарски език,

тя не е усвоена от никой народен говор. Тук няма да се спирам на спора дали Кирил и Методий са сътворили тази дума, дали техните ученици или някой през Златния век по царсимеоново време. По мое мнение думата е сътворена в старобългарска среда, а не е русизъм, въпреки възможните възражения. Логиката на такова мнение е, че терминът е твърде важен, за бъде пропуснат в първите петдесет години след приемане на християнството в Първото българско царство. Думата е важна, защото е име на първата глава от първата книга на Библията.

Старобългарският речник (СР), посочва, че значенията на думата **БЪТЪЕ** са *съществуване, битие, живот*.

Това е съществително име, производно от глагола *съм, да бъда* – **БЪТИ, ЁСМЪ**. Съществителното остава неясно, защото и значенията на глагола са не особено добре различими. В Алмалех, 2004 този въпрос е разгледан във връзка с името на Бог – „Аз Съм онзи, Който Съм” или „Аз Съм вечно Съществуващият”. Този глагол може да бъде пълнозначен и да означава *има, намира се; съществува*; да бъде копула. Той обаче може да бъде и спомагателен, като част от сложни глаголни форми.

Гръцкото име на първата глава от Библията е „genesis”. В своята статия Виктор Стефанов (Стефанов, 2006, с. 44-52) съвестно изброява всички значения на тази гръцка дума при древногръцките поети, ритори историци и философи. Седемдестте преводачи не случайно са наричани „тълкуватели”, защото оригиналното име на същата книга в иврит „bereshit”, което означава „в началото”. Името представлява първата дума на текста на книгата, което е принцип в юдаизма - по този начин да се „произвежда” името на всички книги в Стария завет.

Струва ми се, че онзи старобългарски деец, който е избрал именно **БЪТЪЕ** не се е ръководел от значението на гръцката дума „генезис”, а много повече от творческия си потенциал на старобългарския език, както и от стремежа - мистично или кабалистично, или просто по лингвистична и културна интуиция - да съхрани максимално звуковия състав на ивритската дума „берешит”. Иначе ивритският глагол *съм* също е в много специална позиция, защото има отношение към свещеното име на Бога отец и затова, като че да се изпълни заповедта „Не споменавай напразно името Божие”, пълнозначният глагол *съм* не се използва в сегашно време. По-важното е, че **БЪТЪЕ** не е нито калка от иврит, нито калка от гръцки, а изключително талантливо преводаческо попадение, което остава на високото теологично равнище, та не става векове наред за „битийните” нужди на българските говори...

Остава неясно – дали за българското езиково съзнание думата *битие* е кристално различима.

На този фон се ражда втората възможна посока на отговора „Готов ли е българският читател за професионалния превод на „Битие и време”? За

наше успокоение и немският читател не е в по-добра позиция от българския и въпросът се трансформира в: „А немският читател – готов ли е да разбере значението на думата *битие*?”

2. Мисля, че Хайдегер е прав като твърди, че „”Битие”-то е „най-общото” понятие”; „Понятието „битие” е по-скоро най-тъмното.”(по повод на цялата история на понятието във философията – бел., авт. М.А.); „Понятието „битие” е неопределимо..; „Битие”-то е разбиращо от само себе си понятие. Във всяко познание, изказване, във всяко отнасяне на биващото, във всяко отнасяне-на-себе-си-към-самото-себе-си се употребява „битие” и при това изразът е „и без друго” неразбираем.” (Хайдегер, 2005, 11-12); и т.н., и т.н....

Не само българският, но и немският читател не ще да е достатъчно подготвен, ако се съди от разсъжденията на Хайдегер, за значението на *битие* в немски - [Sein]. Затова освен *битие* [Sein] и неподходящото *биващо* [Seiendes], и след ред разсъждения Хайдегер се спира на [Dasein] – *бъденето-ето-на*.

Мотивацията на преводача е очевидна – тя следва както хода на разсъжденията на забележителен, отлично информиран по философия, ум, така и от неговите претенции да обгърне мисълта с диахронно познаване и разпознаване на немски език, а после, и затова - и на света, и на философската материя.

Така че голяма трудност за разбирането на текста си остава цялостният подход на Хайдегер, реализиран в немски език, тъй щото и **немският** читател трябва да изкара курс по етимология и тогава да сяда да чете.

Всеки преводач на „Битие и време” е изправен пред титанични трудности да предаде вярно с оригинала терминологията на Хайдегер на съответния език. Димитър Зашев, който има творчески способности към български език, взема решение да преведе термина [Dasein] с *бъденето-ето-на*. Тук идва следващата голяма трудност за всеки преводач (а след това и за читателя) – в превода трябва да се изгради система от понятия, която не само е зависима от гъвкавостта, опъна, разтворимостта и прочее качества на езика, но и трябва да отговаря на философската парадигма на оригинала.

При положение, че и българският, и немският читател не е много на „ти” с думичката **бытьё** *битие* [Sein], защото тя не обслужва добре ежедневните нужди – какъв ни е проблемът... - навярно готовността да изучаваме философия и етимология.

Цитирана литература

Алмалех, 2004: Мони Алмалех. „Аз съм Онзи, който Съм” или „Аз Съм вечно Съществуващият”? – В: Годишник на департамент

- „Средиземноморски и източни изследвания” - НБУ, т. 2, 2004. Академични четения в чест на 110 години от рождението на Проф. Янко Тодоров. НБУ, София, 2004, 222-231.
- БЕР, 1971: *Български етимологичен речник*. Том I. Редактор В л. Г е о р г и е в. Съставители Вл. Георгиев, Ив. Гълъбов, Й. Заимов, Ст. Илчев. Издателство на БАН, София, 1971. 679 с.
- СР, 1999: *Старобългарски речник*, т. I, А-И. Отг. редактор Дора Иванова-Мирчева. Редакционна колегия А. Давидов, Д. Иванова-Мирчева, Ж. Икономова. БАН, Институт за български език. Издателство „Валентин Траянов”, София, 1999, 1027 с.
- Стефанов, 2006: Виктор Стефанов. Генезисът – Сътворението според класическата дпевност. – В: *Термини на Сътворението в различни религии*. Издателство „Алтера”, София, 2007.
- Хадегер, 2005: Мартин Хайдегер. *Битие и време*. Преводач Димитър Зашев. АИ „Проф. М. Дринов”, София, 2005.